

DOI: 10.31866/2410-1311.38.2021.245954
УДК 008:172.4]:316.485.26.05

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ФЕНОМЕНІВ «ВІЙНИ» ТА «МИРУ»: ЕТИКО-КУЛЬТУРНИЙ ВИМІР

Чуприна Юлія Віталіївна

Аспірантка,
ORCID: 0000-0003-4893-7313, e-mail: julie.chupryna@gmail.com,
Київський національний університет культури і мистецтва,
вул. Є. Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133

Для цитування:

Чуприна, Ю.В. (2021). Концептуалізація феноменів «війни» та «миру»: етико-культурний вимір. *Питання культурології*, (38), 216-225. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.38.2021.245954>.

Анотація

Явища війни та миру мають особливе значення у глобалізованому світі, де межа переходу цих феноменів почасти ілюзорна і набуває все більших гібридних форм. Особливо гостро постає невирішеність мікроконфліктів, що часто призводить до збройного протистояння. Тому актуальності набувають вивчення та розуміння культурної обумовленості військової природи, завдяки чому можна запобігти таким загрозам. Мета статті полягає у дослідженні явищ війни та миру в межах етико-культурних практик. Методологія дослідження визначається комплексним використанням інструментарію культурології як науки щодо специфіки феноменів війни та миру. Основу дослідження становлять аналітико-описовий, порівняльно-історичний, компаративістський методи, а також методи класифікацій та екстраполяції для вивчення еволюції понять війни та миру, проектування та теоретичного осмислення основних концепцій, що дозволяють простежити важливість переходу від «культури війни» до «культури миру». Наукова новизна — здійснено аналіз не лише феноменів війни та миру, а й простежено парадигмальні відмінності в концептуалізації відповідних понять. Особлива увага була приділена культивуванню мирних практик, що виступають як дійові засоби протидії поширення милітаризованого світогляду. Висновки. Визначено, що в сучасному світі надзвичайно важливими є культивування та збереження знань про мир і впровадження необхідних заходів для стабілізації світопорядку. Розуміння сенсу війни та миру як факту культури дозволяє вибудувати теоретико-методологічне і практичне підґрунтя вирішення проблем діалогу культур, дихотомії «війна-культура» та «культура-мир», дослідити взаємозумовленість і взаємоузгодженість із психологічними, соціологічними, політичними та філософськими чинниками, а також особливу увагу сфокусувати на комплексі мирних практик, що покликаний змінити парадигму «культури війни». Доведено, що побудова стабільного світопорядку міститься не лише у зовнішньо обумовлених факторах, а насамперед у власній життєвій позиції та незаангажованості.

Рівень критичного мислення має повернути гуманістичний світогляд та привернути увагу до загрози військових протистоянь.

Ключові слова: війна; культура; мир; діалог культур

Вступ

У сучасному світі війна більше не розуміється як засіб чи інструмент досягнення певних цілей, а виступає метаморфозою сили і поступово трансформується від стратегічної єдності до тактичної фрагментарності. У цьому аспекті ключового значення набуває поняття миру, яке поступово перетворюється на дійову практику, засновану на багатовікових культурно-історичних доробках. У глобалізованому світі явища війни та миру мають особливе значення, де межа переходу цих феноменів почасти ілюзорна і все більше набуває гібридних форм. Особливо гостро постає невирішеність мікроконфліктів, що часто призводить до збройного протистояння на макрорівні. Глобальна криза цінностей та нівелювання гуманності повертає необхідність актуальності проблеми військового та мирного, а також продукування мирних сенсів на протиположності милітаризованої культури, і саме за допомогою розуміння культурної обумовленості військової природи можна запобігти воєнним загрозам.

Дослідженням явищ війни та миру за допомогою етико-культурних вимірів займалися такі науковці, як: Р. Арон, М. Бердяєв, А. Гусейнов та Р. Апресян (1998), А. Дирін та В. Кузін (Дырин & Кузин, 1992), І. Кант, В. Малиновський, К. Райн, Д. Рогозін та ін. Важливим інформаційним джерелом для теми дослідження стали теоретична та практична спадщина ЮНЕСКО, а також дослідників феномену миру, серед яких виділимо Е. Боулдінг (Boulding, 1988, 2000), Й. Галтунга, Б. Рейрдон, А. Швейцер (1992). Наголосимо, що Е. Боулдінг стала однією із перших дослідниць, яка почала активно вивчати та впроваджувати освіту у сфері миру. Проте саме трансформаційний аспект явищ війни та миру у межах культурно-історичної динаміки понять розроблений недостатньо, що й зумовлюється актуалізацією цієї теми.

Мета статті

Мета статті полягає у дослідженні явищ війни та миру в межах етико-культурних практик. Завданнями є: сформулювати характерні риси концепцій «культури війни» та «культури миру»; розкрити сутність явища миру через призму історичної динаміки; дослідити чинники та засоби формування мирного та військового способу мислення, їхнього впливу на ескалацію військових ситуацій. Наукова новизна — здійснено аналіз не лише феноменів війни та миру, а й простежено парадигмальні відмінності в концептуалізації відповідних понять. Особлива увага була приділена культивуванню мирних практик, що виступають як дійові засоби протидії поширення милітаризованого світогляду.

Виклад матеріалу дослідження

Наприкінці ХХ ст. ЮНЕСКО затвердила програму «На шляху до культури миру», яка була покликана забезпечити мирне врегулювання конфліктів, посла-

бити міжетнічні та міжрелігійні сутички, налагодити культуру діалогу та взаєморозуміння (Creveld van, 1991). Проте для реалізації цієї мети потрібно замінити концепт «культури війни», домінувати його на концепцію «культури миру». Зазначимо, що поняття «культура війни» є багатограним та історично детермінованим (Роттердамський, 1993). Культура війни — дискурсивне явище, яке передбачає заміщення загальносоціальних переконань і цінностей у необхідних напрямках засобами пропаганди із метою легітимізації сили та впровадження мілітаризованого світогляду.

Концептуалізація поняття війни відбувалась у кількох вимірах:

- філософському (війна як особливе явище цивілізації, що конфігурує світовий порядок);
- соціально-культурному (війна як ситуація соціального конфлікту, де задіяні не лише насильницькі методи, а й методи суспільного діалогу та розгляду соціальних змін);
- військово-політичному (війна як спосіб досягнення політичних цілей);
- психологічному (війна як вроджені агресивні початки людини, формування дихотомій «свій-чужий», «герой-ворог»);
- технічному (війна як використання технічних потужностей) (Creveld van, 1991).

Проте безпосереднє термінологічне розуміння війни може розглядатись як дія, що скоєна із грубим порушенням міжнародного права, застосування агресії та насилля, а також як така, що виконує захисну функцію, чи є справедливо обумовленою, чи виступає засобом припинення інших воєнних дій. Крім того, із морально-етичного боку розглядаються такі якості, як героїзм, відвага, виявлення патріотизму, і на противагу — агресія, загарбництво, насильницьке вторгнення. Тому здійснення переходу від «культури війни» до «культури миру» є вирішальним кроком до врегулювання конфліктогенних ситуацій стабільності світопорядку.

«Культура миру» — це насамперед концепція, у якій мир розглядається як динамічний баланс, що охоплює соціальні, політичні та культурні фактори. Проте для досягнення мирного стану потрібно прикласти набагато більше зусиль, ніж для початку збройного насильства, зокрема, на думку Б. Шоу, мир — не лише кращий, а й надзвичайно складніший за війну (Lynn, 2003). Ще однією важливою характеристикою виступає добровільність, оскільки культура миру не може бути нав'язана, а є процесом, що розвивається на основі переконань і дій кожного окремого члена соціуму. У цьому аспекті головним стає «внутрішній мир» суспільства як стану, що позбавлений не лише збройного, а й інших форм насильства (Гусейнов & Апресян, 1998).

Для досягнення вищезазначених цілей можна використати наступні методи:

- 1) на противагу формуванню образу ворога, розвивати взаєморозуміння, солідарність і толерантність;
- 2) на противагу авторитарним формам правління, застосовувати демократію;
- 3) на противагу пропаганді, використовувати вільний потік інформації та доступ до поширення знань;

- 4) на протипагу домінуванню чоловіків, надавати рівність як чоловікам, так і жінкам;
- 5) на протипагу експлуатації навколишнього середовища, застосовувати концепції сталого розвитку та соціального вдосконалення;
- 6) на протипагу збільшенню кількості військової техніки та військового складу, втілювати поступове роззброєння;
- 7) на протипагу знаходження ворогів та дегуманізації, здійснювати кооперацію та будувати комунітарні спільноти;
- 8) на протипагу поширенню образу насильства, використовувати повагу як основний чинник гармонійного співіснування;
- 9) на протипагу продукування страху та залякування, будувати систему захисту осіб;
- 10) на протипагу розповсюдженню знань про війну, надавати знання про мир (Boulding, 2000).

Наразі у сфері міжнародної освіти впроваджуються безкоштовні онлайн-курси з досягнення сталого розвитку, протидії насильству та більш ґрунтовного вивчення поняття миру. При цьому дослідники наголошують на такі упередження та розповсюжені твердження суспільної думки, як: якщо хочеш миру — готуйся до війни, ніщо не може змінитись, оскільки насильство є невід'ємною частиною людського характеру, або насильство є найдійовішим способом вирішення конфлікту і т. ін. Тому не дивно, що такого роду переконавання суттєво впливають на мілітаризацію зовнішнього та внутрішнього життя суспільства. Ментальний настрій також відіграє неабияку роль у культурній сфері, адже поширення насильницької лексики, пропагування подібних сцен у кінематографі та постійне розповсюдження медійними засобами є тими кроками, які сприяють культурі війни міцно вкорінюватись та сіяти негативні наслідки.

Отже, варто пам'ятати, що культура миру означає мир не лише як відсутність збройних конфліктів чи війни, але й зосереджується на змісті та умовах миру. Для досягнення мирного стану потрібно залучати всі наявні суспільні ресурси, розгортати громадський діалог, а також знаходити шляхи до взаєморозуміння та співпраці. Сьогоднішній виклик полягає в тому, щоб знайти шляхи подолати пасивний стан людства, апатичний дегуманізм та соціокультурну деструкцію, втілити перехід від сили до розуму, від конфліктів та насильства до діалогу та миру. Як вдало зауважив Джон Кеннеді, мир — щоденний, щотижневий, щомісячний процес, який поступово змінює думки, повільно розмиває старі бар'єри, спокійно будує нові структури (Cassidy, 2006).

Ідея про мир, культивування та збереження гармонійних відносин у суспільстві, які ведуть до створення внутрішньої духовної рівноваги кожної окремої особистості, з'явилася ще в період античності. Проте переважна більшість філософів наголошували на невід'ємності понять війна-мир і розглядали ці два явища сукупно. Філософська традиція осмислення феномену війни, як правило, пов'язана з вивченням війни на фоні загальнофілософських проблем. Давньогрецькі філософи (Арістотель, Геракліт, Демокріт, Платон) зробили значний внесок в аналіз соціальної природи війни. Для Геракліта війна виступає як мати всіх речей (Дырин & Кузин, 1992). Демокріт одним із перших поставив питання

про походження війни, зазначивши серед її причин майнову нерівність людей, внутрішньодержавне свавілля та збільшення бідності громадян. Сократ у ряді причин війни називав: недосконалість людини; неможливість людей розібратися в сенсі добра і зла; порушення законності в державі з волі правителів. Платон визначив війну як «частину мистецтва політичного»: війна виступає метою і однією з основ становлення рабовласницької державності, політичним законом її розвитку. Право сильного над слабким, на думку Платона (2018), є чільним принципом соціального розвитку. В органічному взаємозв'язку з політикою та іншими сторонами суспільного життя розглядає війну також Арістотель, звертаючи увагу на основні сторони її змісту, насамперед цілі, переслідувані збройним насильством; і безпосередньо збройну боротьбу. Саме роздуми античних філософів багато в чому визначили ту область, в рамках якої розглядалася проблема війни-миру.

Низка воєн веде до надлому, який, збільшуючись, переходить у розпад. Згубна концентрація всіх сил на братовбивчій війні породжує військовий психоз, здатний впливати на різні аспекти життя суспільства. Однак війна може також стимулювати розвиток техніки, а отже, сприяти поглибленню наших знань про закони матеріального світу. Оскільки рівень людського процвітання зазвичай оцінюють за масштабами влади і багатства, часто виявляється так, що історія трагічного суспільного занепаду в народній свідомості сприймається як періоди дивовижного зльоту та процвітання. Ця сумна омана може тривати протягом багатьох століть. Проте рано чи пізно це проходить. Прозріння настає, коли суспільство починає війну проти самого себе. Ця війна поглинає ресурси, виснажує життєві сили. Суспільство починає пожирати само себе (Гроций, 2020).

Для зміни мілітаризованого вектора на сучасному етапі впроваджується навчання у галузі миру, що розглядається і як філософія, і як процес, що включає навички, які використовують елементи аудіювання, рефлексії, вирішення проблем, співпраці та подолання конфліктів. Такий процес допомагає людям створювати безпечний світ і будувати стійке середовище. Зокрема, філософія миру вчить ненасильству, любові, співчуттю і повазі до всього живого. Міжнародна комісія освіти з питань миру та Асоціація досліджень миру використовують як експліцитні, так і імпліцитні чинники для досягнення поставленої мети. Експліцитна освіта традиційно пов'язана з дослідженнями в галузі миру — обробкою фактів, виявлених у результаті досліджень питань миру. Імпліцитна освіта у сфері миру — це спроба створення культури миру та процесу ознайомлення та засвоєння її особами, які навчаються. Бетті Рейрдон наголошує на тому, що найбільш повне визначення освіти у сфері миру та обговорення мети миру полягає у поширенні інформації про те, що освіта необхідна людству для розвитку свідомості, а це, зі свого боку, створить умови для зміни соціальних структур і моделей мислення (Luttwak, 2002). Рейрдон вважає, що в центрі повинен міститись потенціал для майбутніх трансформацій, які будуть здійснені як всередині, так і назовні.

Також варто зауважити, що ЮНЕСКО (UNESCO, 1981) визначила такий тип освіти у сфері миру, як «міжнародну за своєю природою, глобальну в перспективі та діє-орієнтовану у прагненнях».

Питаннями освіти у сфері миру займалися соціальні реформатори ще у XIX ст., такі як Джейн Аддамс і Фенні Ферн Ендрюс. Аддамс була однією із перших, хто встановив зв'язок між соціальними умовами, що лежать в основі пригноблення жінок, та пропагандою насильства у спільнотах по всьому світу. Згодом ідеї щодо всесвітньої освіти з питань миру, включаючи її реляційний та трансформаційний потенціал, частково виникли внаслідок жіночих рухів та їхнього впливу на сферу досліджень миру. Феміністки були стурбовані навчанням у сфері миру, де значною мірою домінували чоловіки, а також поширенням технічних аспектів гонки озброєнь, зневаги до наслідків насильства.

У сучасному ж розумінні дослідження у сфері миру розпочалися після Другої світової війни за рахунок створення різноманітних дослідницьких інститутів для вивчення миру. У цей же період проходять й мирні рухи (1940-ві – 1950-ті роки). При цьому така освіта розглядалась як пропаганда початкових мирних концепцій.

Один із перших закладів був створений Йоханом Галтунгом в Осло наприкінці 50-х років XX ст. Ці інститути були засновані як незалежні структури, оскільки пошук університетів, які б підтримали такі проєкти, виявився практично неможливим. Отже, уже в 1965 році заснована Елізою та Кеннетом Боулдінг Міжнародна асоціація досліджень миру, яка стала результатом роботи квакерів та жінок Міжнародної ліги за мир та свободу, отримала фінансування від ЮНЕСКО. Інститут у сфері дослідження миру був заснований для вивчення явища війни, її причин і способів її подолання.

Перші науковці, які вивчали культуру миру, визнавали залежну взаємодію між дослідженням миру, освітою та громадянською активністю. Еліза Боулдінг (Boulding, 1988) у своїх творах часто використовувала таку взаємозалежну метафоричність. Учена вважала, що дослідження миру та мирних дій метафорично пов'язані з медичною освітою та практикою. Враховуючи, що лікарі навчаються лікувати пацієнтів, люди, які вивчають сферу миру, намагаються зцілити світ. Боулдінг по суті не робить різниці між важливістю мирного дослідження, освіти та дій. Боулдінг наголошувала на тому, що її мета — ініціювати діалог між громадською діяльністю та дослідженнями перспективи вивчення питання миру. А її роль — посередницька між мирними активістами і дослідниками миру, кожен із яких вважає, що інший не спроможний вирішувати потреби реалій. Зі створенням COPRED (Консорціуму з питань миру, досліджень, освіти та розвитку) в 1970-ті роки Боулдінг висловила бажання об'єднати ці несумісні елементи.

У 1960-х роках існувала інтенсивна дискусія про зв'язок між питаннями миру та феміністичними проблемами. Водночас деякі феміністки розглядали дослідження миру як «виток», кінцева мета якого надасть визволення від гнітючих структур. Міжнародна жіноча ліга за мир та свободу вкотре наголошувала на застосуванні пацифізму до наростаючих жіночих рухів (Boulding, 2000). Дослідження виявили чіткі зв'язки між бідністю, расизмом, дітьми, екологічною небезпекою та фізичним, структурним і психологічним насильством. Мир розглядався як стан гармонійних відносин, зокрема внутрішньоособистих, міжособистих та міжгалузевих.

На сьогодні до системи освіти у сфері миру входять наступні напрями:

- освіта у сфері захисту людських прав,
- освіта про навколишнє середовище,
- освіта у сфері зовнішніх відносин,
- освіта розвитку,
- освіта у сфері вирішення конфліктів.

Також важливою ланкою у сфері вивчення миру є дослідження явища війни та супровідної літератури. Лише таким чином, на думку багатьох дослідників, можна повернути гуманістичний світогляд та привернути увагу до загрози військових протистоянь.

Висновки

Отже, побудова стабільного світопорядку міститься не лише у зовнішньому обумовленні факторах, а передусім у власній життєвій позиції та незаангажованості. Рівень критичного мислення має виховуватись та ставати ключовою рисою в питаннях розрізнення впливу милітаризованої культури та побудови «культури миру». На сьогодні надзвичайно важливим є культивування та збереження знань про мир та впровадження необхідних заходів для стабілізації світопорядку. Усвідомлюючи рівень критичності та нестабільності, які побутують у світі, людство має взяти на себе відповідальність та відвагу за пошуки мирних рішень конфліктів, підтримувати та заохочувати сталий розвиток, заощаджувати ресурси, активно послуговуватись «мирним» лексиконом і всіма можливими діями змушувати війну та насилля застарівати та активно відроджувати МИР.

Список використаних джерел

- Гроций, Г. (2020). *О праве войны и мира*. Центр навчальної літератури.
- Гусейнов, А. А., & Апресян, Р. Г. (1998). *Этика*. Гардарика.
- Дырин, А. И., & Кузин, В. П. (1992). *Проблемы войны и мира в социально-философской мысли античности* [Монографія]. Гуманитарная академия Вооруженных сил.
- Платон, (2018). *Государство*. Азбука.
- Роттердамський, Е. (1993). *Похвала Глупоті. Домашні бесіди*. Основи.
- Швейцер, А. (1992). *Благоговение перед жизнью*. Прогресс.
- Boulding, E. (1988). *Building a Global Civic Culture: Education for an Interdependent World*. Teachers College Press.
- Boulding, E. (2000). *Cultures of Peace: The Hidden Side of History*. Syracuse University Press.
- Cassidy, R. M. (2006). *Counterinsurgency and the Global War on Terror: Military Culture and Irregular War*. Praeger.
- Creveld van, M. (1991). *The Transformation of War: The Most Radical Reinterpretation of Armed Conflict Since Clausewitz*. Free Press.
- Luttwak, E. N. (2002). *Strategy: The Logic of War and Peace*. Belknap Press
- Lynn, J. (2003). *Battle: A History of Combat and Culture From Ancient Greece to Modern America*. Westview Press.
- UNESCO. (1981). *UNESCO Yearbook on Peace and Conflict Studies*. Greenwood Press.

References

- Boulding, E. (1988). *Building a Global Civic Culture: Education for an Interdependent World*. Teachers College Press [in English].
- Boulding, E. (2000). *Cultures of Peace: The Hidden Side of History*. Syracuse University Press [in English].
- Cassidy, R. M. (2006). *Counterinsurgency and the Global War on Terror: Military Culture and Irregular War*. Praeger [in English].
- Crevelde van, M. (1991). *The Transformation of War: The Most Radical Reinterpretation of Armed Conflict Since Clausewitz*. Free Press [in English].
- Dyrin, A. I., & Kuzin, V. P. (1992). *Problemy voyny i mira v sotcialno-filosofskoi mysli antichnosti [Problems of War and Peace in the Socio-philosophical Thought of Antiquity]* [Monograph]. Gumanitarnaia akademiia Vooruzhennykh sil [in Russian].
- Groot, H. (2020). *O prave voyny i mira [On the Law of War and Peace]*. Tsentr navchalnoi literatury [in Russian].
- Guseinov, A. A., & Apresian, R. G. (1998). *Etika [Ethics]*. Gardarika [in Russian].
- Luttwak, E. N. (2002). *Strategy: The Logic of War and Peace*. Belknap Press [in English].
- Lynn, J. (2003). *Battle: A History of Combat and Culture From Ancient Greece to Modern America*. Westview Press [in English].
- Plato, (2018). *Gosudarstvo [State]*. Azbuka [in Russian].
- Roterodamus, E. (1993). *Pokhvala Hlupoti. Domashni besidy [Praise of Folly. Home Conversations]*. Osnovy [in Ukrainian].
- Shveitser, A. (1992). *Blagogovenie pered zhizniu [Reverence in Front of Life]*. Progress [in Russian].
- UNESCO. (1981). *UNESCO Yearbook on Peace and Conflict Studies*. Greenwood Press [in English].

CONCEPTUALISATION OF THE PHENOMENA OF “WAR” AND “PEACE”: ETHICAL AND CULTURAL DIMENSIONS

Yuliia Chupryna

PhD student,
 ORCID: 0000-0003-4893-7313, e-mail: julie.chupryna@gmail.com,
 Kyiv National University of Culture and Arts,
 Kyiv, Ukraine

Abstract

The phenomena of war and peace are becoming particularly important in a globalised world, where the boundary of the transition of these phenomena is partly illusory and is acquiring the ever-larger hybrid forms. The unresolved micro-conflicts are especially acute, which often leads to armed confrontation. Therefore, it is important to study and understand the cultural conditionality of the military nature so, that such threats can be prevented. The purpose of the article is to study the phenomena of war and peace within the framework of ethical and cultural practices. The research methodology is determined by the complex use of

culturology tools as a science on the special features of the phenomena of war and peace. The research is based on the analytical and descriptive, comparative and historical methods, as well as the methods of classification and extrapolation to study the evolution of the concepts of war and peace, projecting and theoretical understanding of the main concepts that allow us to trace the importance of the transition from a “culture of war” to a “culture of peace”. Scientific novelty. The article not only provides an analysis of the phenomena of war and peace but also demonstrates paradigmatic differences in the conceptualisation of the corresponding concepts. Particular attention is paid to the cultivation of peaceful practices that act as effective means of countering the spread of a militarised worldview. Conclusions. It is determined that in the modern world it is extremely important to cultivate and preserve knowledge about peace and implement the necessary measures to stabilise the world order. Understanding the meaning of war and peace as a fact of culture allows us to build a theoretical, methodological, and practical basis for solving the issues of intercultural dialogue, the dichotomy “war-culture” and “culture-peace”, to study the interdependence and mutual coherence with psychological, sociological, political and philosophical factors, as well as to focus special attention on a set of peaceful practices designed to change the paradigm of “war culture”. It is proved that the construction of a stable world order is contained not only in externally determined factors, but, first of all, in one’s own life position and non-bias. The level of critical thinking should bring back a humanistic worldview and draw attention to the threat of military confrontations.

■ **Keywords:** war; culture; peace; dialogue of cultures

■ **КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯ ФЕНОМЕНОВ «ВОЙНЫ» И «МИРА»: ЭТИКО-КУЛЬТУРНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ**

■ **Чуприна Юлия Витальевна**

■ *Аспирантка,
ORCID: 0000-0003-4893-7313, e-mail: julie.chupryna@gmail.com,
Киевский национальный университет культуры и искусства,
Киев, Украина*

■ **Аннотация**

Явления войны и мира приобретают особое значение в глобальном мире, где граница перехода данных феноменов отчасти иллюзорна и приобретает все большие гибридные формы. Особенно остро стоит нерешенность микроконфликтов, что часто приводит к вооруженному противостоянию. Поэтому актуальность приобретают изучение и понимание культурной обусловленности военной природы, благодаря чему можно предотвратить такие угрозы. Цель статьи заключается в исследовании явлений войны и мира в пределах этико-культурных практик. Методология исследования определяется комплексным использованием инструментария культурологии как науки о специфике феноменов войны и мира. Основу исследования составляют аналитико-описательный, сравнительно-исторический, компаративистский методы, а также методы классификации и экстраполяции для изучения эволюции понятий войны и мира,

проектирования и теоретического осмысления основных концепций, позволяющих проследить важность перехода от «культуры войны» до «культуры мира». Научная новизна — осуществлен анализ не только феноменов войны и мира, но и прослежены парадигмальные различия в концептуализации соответствующих понятий. Особое внимание было уделено культивированию мирных практик, выступающих как действенные средства противодействия распространения милитаризованного мировоззрения. Выводы. Определено, что в современном мире чрезвычайно важно культивирование и сохранение знаний о мире и внедрение необходимых мер для стабилизации миропорядка. Понимание смысла войны и мира как факта культуры позволяет выстроить теоретико-методологическое и практическое основание решения проблем диалога культур, дихотомии «война-культура» и «культура-мир», исследовать взаимообусловленность и взаимосогласованность с психологическими, социологическими, политическими и философскими факторами, а также особое внимание сфокусировать на комплексе мирных практик, который призван изменить парадигму «культуры войны». Доказано, что построение стабильного миропорядка содержится не только во внешне обусловленных факторах, а, в первую очередь, в собственной жизненной позиции и незаангажированности. Уровень критического мышления должен вернуть гуманистическое мировоззрение и привлечь внимание к угрозе военных противостояний.

■ **Ключевые слова:** война; культура; мир; диалог культур

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons «Attribution» 4.0.